

Vec C-176/23

**Zhrnutie návrhu na začatie prejudiciálneho konania podľa článku 98 ods. 1
Rokovacieho poriadku Súdneho dvora**

Dátum podania:

21. marec 2023

Vnútroštátny súd:

Tribunalul Specializat Mureş

Dátum rozhodnutia vnútroštátneho súdu:

2. marec 2021

Žalobkyňa/odvolateľka:

UG

Žalovaná/odporkyňa:

SC Raiffeisen Bank, SA

PRACOVNÝ DOKUMENT

Predmet konania vo veci samej

Odvolanie podané proti rozsudku Judecătoria Sighișoara (Súd prvého stupňa v Sighișoare), ktorý zamietol odvolanie podané žalobkyňou-odvolateľkou (ďalej len „žalobkyňa“), ktorým v podstate žiadala o vyhlásenie nekalého charakteru niektorých podmienok obsiahnutých v zmluve o úvere uzatvorenej so žalovanou-odporkyňou (ďalej len „žalovaná“). Návrh na začatie prejudiciálneho konania sa týka rozsahu pôsobnosti smernice Rady 93/13/EHS z 5. apríla 1993 o nekalých podmienkach v spotrebiteľských zmluvách (ďalej len „smernica 93/13“).

Predmet a právny základ návrhu na začatie prejudiciálneho konania

Na základe článku 267 ZFEÚ sa požaduje, aby bol článok 1 ods. 2 smernice 93/13 vykladaný v zmysle odôvodnení 12 a 13 uvedenej smernice.

Prejudiciálne otázky

1. Majú sa pri uplatňovaní ustanovení článku 1 ods. 2 smernice 93/13/EHS o nekalých podmienkach v spotrebiteľských zmluvách, prebratej do vnútroštátneho práva ustanoveniami článku 3 ods. 2 Legea nr. 193/2000, republicată, privind clauzele abusive în contractele încheiate între profesioniști și consumatori (zákon č. 193/2000, opätovne uverejnený, týkajúci sa nekalých podmienok v zmluvách uzatvorených medzi obchodníkmi a spotrebiteľmi),

najmä vzhľadom na odôvodnenia 12 a 13 smernice,

ale aj s prihliadnutím na ustanovenia článkov 80 a 81 Ordonanța de urgență a Guvernului (OUG) nr. 50/2010 privind contractele de credit pentru consumatori (mimoriadne nariadenie vlády č. 50/2010 o zmluvách o spotrebiteľskom úvere, ďalej len „OUG“),

tieto ustanovenia vykladať v tom zmysle, že nevylučujú možnosť, aby vnútroštátne sudy preskúmali aj podozrenia týkajúce sa nekalého charakteru zmluvných podmienok stanovených v dodatkoch k zmluvám o úvere uzavretým obchodníkmi so spotrebiteľmi pred nadobudnutím účinnosti tohto zákona, t. j. na základe ustanovení článku 95 OUG č. 50/2010, ak boli spotrebiteľom výslovne akceptované, spôsobom stanoveným v článku 40 ods. 1 OUG č. 50/2010 o zmluvách o spotrebiteľskom úvere, alebo ak sa tieto zmluvy považovali za konkludentne prijaté *ope legis*, podľa postupov uvedených v ustanoveniach článku 40 ods. 3 OUG č. 50/2010?

2. V prípade kladnej odpovede na prvú otázku vnútroštátny súd tiež kladie otázku, či by bola v rozpore [s možnosťou uvedenou v prvej otázke], a to na

základe predpokladov uvedených vyššie a okolností prebiehajúceho konania, judikatúra vnútroštátnych súdov stanovujúca, že z výslovného súhlasu s dodatkom formulovaným spôsobom stanoveným v ustanoveniach článku 40 ods. 1 a na základe ustanovení článku 95 OUG č. 50/2010 o zmluvách o spotrebiteľskom úvere automaticky vyplýva záver, že [uvedený dodatok] bol prerokovaný, a teda podmienky uvedené v jeho obsahu sú vylúčené z preskúmania akýchkoľvek podozrení, že majú nekalý charakter?

Uvedené ustanovenia práva Únie a judikatúra Súdneho dvora

Odôvodnenia 12, 13 a 15, článok 1 ods. 2, článok 2 ods. 1 písm. b), článok 6 ods. 1, článok 7 ods. 2 a článok 8 smernice 93/13.

Rozsudok z 9. júla 2020, Banca Transilvania (C-81/19, EU:C:2020:532), rozsudok zo 14. marca 2019, Dunai (C-118/17, EU:C:2019:207), rozsudok z 20. septembra 2018, OTP Bank e OTP Faktoring (C-51/17, EU:C:2018:750), rozsudok z 20. septembra 2017, Andriciuc a i. (C-186/16, EU:C:2017:703), rozsudok z 10. septembra 2014, Kušionová (C-34/13, EU:C:2014:2189).

Uvedená vnútroštátna právna úprava

Legea nr. 193 din 6 noiembrie 2000 privind clauzele abusive în contractele încheiate între profesioniști și consumatori (zákon č. 193 zo 6. novembra o nekalých podmienkach v zmluvách uzavretých medzi obchodníkmi a spotrebiteľmi), článok 1, článok 2 ods. 1 a 2, článok 3 ods. 2 a články 6, 12 a 14. V uvedenom zákone, ktorým sa prebrala smernica 93/13 do vnútroštátneho práva, sa v článku 3 ods. 2 stanovuje, že „zmluvné podmienky stanovené na základe iných platných právnych aktov nepodliehajú ustanoveniam tohto zákona“.

Legea nr. 289 din 24 iunie 2004 privind regimul juridic al contractelor de credit pentru consum destinate consumatorilor, persoane fizice (zákon č. 289 z 24. júna 2004 o právnom režime zmlúv o spotrebiteľskom úvere pre spotrebiteľov, fyzické osoby). V článku 8 uvedeného zákona v znení platnom v čase podpisu zmluvy o úvere sa okrem iného stanovovalo, že zmluva o úvere by mala obsahovať výšku skutočnej ročnej úrokovej sadzby a uvedenie podmienok, za ktorých je možné ju zmeniť. Uvedený článok bol upravený Ordonanța de urgență nr. 174 din 19 noiembrie 2008 pentru modificarea și completarea unor acte normative privind protecția consumatorilor (mimoriadne nariadenie č. 174 z 19. novembra 2008, ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré právne akty týkajúce sa ochrany spotrebiteľa), v tom zmysle, že zmluva o úvere musí obsahovať „sumu úrokovej sadzby s uvedením jej druhu, či ide o sadzbu pevnú a/alebo pohyblivú, a v prípade, že je úroková sadzba pohyblivá, jej zmena musí byť nezávislá od vôle veriteľa, [musí nastať] vo vzťahu k výkyvom overiteľných referenčných hodnôt uvedených v zmluve alebo k legislatívnym zmenám, ktoré si [takúto zmenu] vyžadujú“.

Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 50 din 9 iunie 2010 privind contractele de credit pentru consumatori (mimoriadne nariadenie vlády č. 50/2010 z 9. júna 2010 o zmluvách o spotrebiteľskom úvere, ďalej len „OUG č. 50/2010“), články 37, 80, 81 a 95. Uvedeným mimoriadnym nariadením bol zrušený Legea nr. 289/2004.

V článku 37 OUG č. 50/2010, v znení platnom pre konanie vo veci samej, sa okrem iného stanovilo, že v zmluvách o úvere s pohyblivou úrokovou sadzbou musí „úroková sadzba korelovať s kolísaním referenčnej úrokovej sadzby EURIBOR/ROBOR/LIBOR/BNR [Národná banka Rumunska], v závislosti od meny úveru, ku ktorej môže veriteľ pridať určitú maržu, pevne stanovenú na celý čas trvania zmluvy“.

V článku 40 ods. 1 uvedeného mimoriadneho nariadenia sa stanovuje, že „zmluvné podmienky, ktoré dávajú veriteľovi právo jednostranne zmeniť zmluvné podmienky bez toho, aby sa stanovil dodatočný úkon, akceptovaný spotrebiteľom, sú zakázané“. V odseku 3 vyššie uvedeného článku sa stanovuje, že „v prípade zmien uložených právnymi predpismi sa nepodpísanie dodatočných dokumentov uvedených v odseku 1 zo strany spotrebiteľa považuje za tichý súhlas...“.

V článku 95 OUG č. 50/2010 v pôvodnej verzii sa stanovuje:

„1. V prípade už uzatvorených zmlúv sú veritelia povinní do 90 dní od nadobudnutia účinnosti tohto mimoriadneho nariadenia zaručiť súlad zmluvy s ustanoveniami tohto mimoriadneho nariadenia.

2. Zmeny už uzatvorených zmlúv sa musia vykonať prostredníctvom dodatkov v lehote 90 dní odo dňa nadobudnutia účinnosti tohto mimoriadneho nariadenia.

...

(5) Chýbajúci podpis spotrebiteľa na zmluvných dodatkoch podľa ods. 2 sa považuje za jeho konkludentný súhlas.“

Toto mimoriadne nariadenie bolo predložené na schválenie rumunskému parlamentu, ktorý spolu s Legea nr. 288 z 28. decembra 2010 (zákon č. 288 z 28. decembra 2010) zmenil vyššie uvedený článok 95 takto:

„Ustanovenia tohto mimoriadneho nariadenia sa nevzťahujú na zmluvy, ktoré sú v deň nadobudnutia jeho účinnosti už uzatvorené...“.

Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 19 din 29 martie 2019 pentru modificarea și completarea unor acte normative (mimoriadne nariadenie vlády č. 19 z 29. marca 2019, ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré právne akty), články II a XI.

Codul civil (rumunský občiansky zákonník), články 993, 994, 1088 a 1092.

Zhrnutie skutkového stavu a konania vo veci samej

- 1 Účastníci konania 23. marca 2007 uzavreli zmluvu o úvere s pohyblivou úrokovou sadzbou, na základe ktorej žalovaná poskytla žalobkyni sumu 15 300 švajčiarskych frankov (CHF) s obdobím splatnosti 156 mesiacov.
- 2 Podľa bodu 1.1 uvedenej zmluvy mala žalobkyňa zaplatiť poplatok za správu úveru vo výške 300 CHF, čo zodpovedá 2 % z výšky úveru. Okrem toho v súlade s bodom 3.3 uvedenej zmluvy bola úroková sadzba v čase uzavretia zmluvy 5,9 % ročne, ale žalovaná ju mohla zmeniť podľa vývoja na finančnom trhu. Nová úroková sadzba musela byť žalobkyni oznámená.
- 3 Žalobkyni bola 10. septembra 2010 oznámená zmena predmetnej zmluvy o úvere. Žalovaná v tomto oznámení v podstate uviedla, že s OUG č. 50/2010 zákonodarca požadoval vykonať určité zmeny vo všetkých zmluvách o úvere uzavretých so spotrebiteľmi, najmä pokiaľ ide o podmienky týkajúce sa štruktúry pohyblivej úrokovej sadzby, ktorá musela byť naviazaná na objektívny index založený na mene úveru, ku ktorému bola pripočítaná pevná marža od úverovej inštitúcie. Pre úvery v CHF bol index LIBOR 6 M.
- 4 Žalobkyňa podala 29. decembra 2017 odvolanie, v ktorom v podstate žiadala, aby bol vyhlásený nekalý charakter podmienok uvedených v bode 1.1 a 3.3 zmluvy o úvere.
- 5 Žalovaná na svoju obranu tvrdila, že predmetné podmienky nemožno podrobiť skúmaniu ich nekalého charakteru a na tento účel sa odvolávala na článok 4 ods. 6 a článok 3 ods. 2 zákona č. 193/2000. V tejto súvislosti žalovaná na jednej strane zdôraznila, že predmetné doložky sa týkajú vymedzenia predmetu zmluvy, ako aj primeranosti odmeny vo vzťahu k poskytnutým službám, a na strane druhej, že variabilná úroková sadzba úveru vyplýva z dodatku k zmluve o úvere, ktorý odráža ustanovenia OUG č. 50/2010.
- 6 Rozsudkom z 10. júna 2020 Súd prvého stupňa v Sighișoare zamietol odvolanie žalobkyne z dôvodov uvedených žalovanou. Žalobkyňa podala proti tomuto rozsudku opravný prostriedok na vnútroštátnom súde.

Základné tvrdenia účastníkov konania vo veci samej

- 7 Žalobkyňa tvrdí, že akt, ktorý má silu zákona, OUG č. 50/2010, obsahuje ustanovenia zamerané výlučne na cieľ posilnenia ochrany spotrebiteľa. Zahrnutie týchto ustanovení do kontextu spornej zmluvy o úvere však bolo vykonané nesprávne, pretože sa nezohľadnila konkrétna situácia v čase uzavretia zmluvy o úvere, ale skôr situácia v čase blízkom nadobudnutiu účinnosti OUG č. 50/2010, keď úroková sadzba v zmluve už bola stanovená na základe podmienok, v prípade ktorých existovalo podozrenie, že majú nekalý charakter.

- 8 Žalovaná tvrdí, že účinky pôvodnej podmienky uvedenej v bode 3.3 zmluvy zanikli dňom, keď začal pôsobiť dodatok z 10. septembra 2010. Táto podmienka bola nahradená v súčasnosti platnou podmienkou, podľa ktorej je úverová úroková sadzba korelovaná s overiteľným referenčným indexom, teda LIBOR 6 M, ku ktorému sa pripočítava jej pevná marža. Žalovaná preto dodržala kogentné ustanovenia OUG č. 50/2010 a spôsob, akým konala, považoval Autoritatea Națională pentru Protecția Consumatorilor (Národný úrad na ochranu spotrebiteľov, Rumunsko) za vhodný, čo dokazuje list tohto úradu z 5. októbra 2010.

Zhrnutie odôvodnenia návrhu na začatie prejudiciálneho konania

- 9 Vnútroštátny súd sa domnieva, že vylúčenie z preskúmania nekalého charakteru zmluvných podmienok, ktoré odrážajú ustanovenia OUG č. 50/2010, je potrebné preskúmať v súvislosti so smernicou 93/13 a súvisiacou judikatúrou Súdneho dvora.
- 10 V tejto súvislosti Súdny dvor zdôraznil, že keďže ustanovenia článku 1 ods. 2 smernice 93/13 predstavujú výnimku zo systému ochrany spotrebiteľa pred nekalými zmluvnými podmienkami, majú sa vykladať reštriktívne, keďže odôvodnenie tohto vylúčenia z rozsahu pôsobnosti uvedenej smernice je založené na legitímnej domnienke, že vnútroštátny zákonodarca definoval rovnováhu medzi všetkými právami a povinnosťami zmluvných strán určitých zmlúv.
- 11 Aby sa zistilo, či zmluvná podmienka odráža akt, ktorý má silu zákona v zmysle uvedeného ustanovenia, vnútroštátny súd sa domnieva, že musí zistiť, či sa predmetné ustanovenia vnútroštátneho práva vzťahujú na zmluvné strany bez ohľadu na ich voľbu, a tiež, či tieto doložky majú doplnkový charakter, aby boli automaticky uplatniteľné, ak medzi zmluvnými stranami nedôjde k inej dohode.
- 12 Vnútroštátny súd poznamenáva, že rumunský zákonodarca považoval za potrebné upraviť ustanoveniami OUG č. 50/2010 zmluvy o úvere uzavreté medzi obchodníkmi a spotrebiteľmi, keď zistil, že predchádzajúca právna úprava sa ukázala ako nedostatočná na to, aby primerane chránila spotrebiteľov pred prirodzeným inštinktom obchodníkov využiť svoje skúsenosti a konkrétne možnosti uloženia zmluvných podmienok, ktoré by mohli mať nekalý charakter. Zákonodarca sa preto snažil eliminovať možnosť zneužitia zo strany obchodníkov z dôvodu nedostatočnej regulácie zmlúv o úvere s pohyblivou úrokovou sadzbou, ktoré so spotrebiteľmi uzatvárajú.
- 13 Na základe článku 95 OUG č. 50/2010 sa v jeho pôvodnej podobe predpokladal mechanizmus na okamžitú implementáciu týchto kogentných ustanovení úverovými inštitúciami, a to aj v súvislosti s rozpracovanými zmluvami o úvere. Takáto zmluva teda mala byť zmenená prostredníctvom dodatku, ktorý bolo potrebné predložiť spotrebiteľovi na podpis. Predpokladalo sa, že chýbajúci podpis na dodatku predstavuje konkludentný súhlas s jeho ustanoveniami. Vnútroštátny súd však poukazuje na to, že zákonodarca neupravil možnosť

reálneho vyrokovania zmluvných podmienok dotknutých zmenami. Tento mechanizmus bol síce zrušený zákonom č. 288/2010 o schválení OUG č. 50/2010, ale k tomuto vylúčeniu došlo v danom prípade oneskorene, keďže predmetný dodatok bol žalobkyni oznámený a považoval sa za ňou podpísaný.

- 14 Za týchto okolností má vnútroštátny súd pochybnosti o tom, že príslušné ustanovenia OUG č. 50/2010 spĺňajú požiadavku predpokladu vyváženej všetkých práv a povinností strán určitých zmlúv. Okrem toho vnútroštátny súd pochybuje o tom, že zmluvné podmienky obsiahnuté v predmetnom dodatku odrážajú ustanovenia OUG č. 50/2010, keďže v obsahu dodatku chýbajú podstatné údaje a informácie, ktoré by žalobkyni umožnili pochopiť rozsah záväzkov, ktoré prevzala.
- 15 Vnútroštátny súd tiež zdôrazňuje, že v článku 37 OUG č. 50/2010 sa stanovuje len štruktúra pohyblivej zmluvnej úrokovej sadzby vo forme objektívneho referenčného indexu a pevnej marže. Táto marža odráža zmluvné záujmy obchodníka, zatiaľ čo index je nezávislý od vôle strán. Tento index však v priebehu času podlieha značným výkyvom a môže ho naplno využiť obchodník, ktorý má skúsenosti a väčšiu schopnosť predvídať ako pozorný a priemerne obozretný spotrebiteľ. Vnútroštátny súd má preto pochybnosti o tom, či ustanovenia tohto článku možno vykonať nezávisle od vôle strán alebo či môžu pôsobiť *ex officio*, ak medzi stranami neexistuje dohoda.
- 16 V tejto súvislosti uvedený súd spresnil, že pri stanovení pohyblivej úrokovej sadzby v zmluve o úvere prostredníctvom dodatku zohľadňujúceho ustanovenia OUG č. 50/2010 obchodníci zohľadnili štruktúru pohyblivej úrokovej sadzby pre nich výlučne výhodným spôsobom na základe konkrétnych okolností v danom čase, keďže v čase nadobudnutia jeho účinnosti bola hodnota referenčných indexov výnimočne nízka. Rozdiel medzi týmito indexmi a úrokovou sadzbou zo zmlúv prepočítali na pevnú maržu, na ktorú mali nárok a ktorú im zákonodarcu uznal. Keďže referenčné indexy mohli kolísať len so stúpajúcim trendom, pohyblivá úroková sadzba sledovala rovnaký trend, výlučne v prospech obchodníkov a jednoznačne na úkor spotrebiteľa.
- 17 Tým sa zvrhol veľkorysý zámer zákonodarcu zaviesť vyšší režim ochrany spotrebiteľa pri príležitosti účinnej implementácie OUG č. 50/2010 tým spôsobom, že spotrebiteľia sú dnes zo zmluvného hľadiska zjavne zraniteľnejší.
- 18 Vnútroštátny súd napokon zdôrazňuje, že z judikatúry vnútroštátnych súdov v tejto oblasti vyplýva, že zmluvné podmienky, o aké ide vo veci samej, nemožno skúmať z hľadiska ich nekalého charakteru. V dôsledku toho by nebolo možné ani vyrokovať takéto podmienky, ani poskytnúť primerané záruky, ktoré by umožnili spochybniť prípadné zneužívanie právnych predpisov, ktoré tieto podmienky odrážajú, obchodníkmi.